

Joan Fuster, en onze dietaris íntims (1960-1970)

Antoni Miró
Pintor

SOM EL MIL NOU-CENTS SEIXANTA. TINC QUINZE anys. Vaig a l'escola una estona al matí des que en tenia dotze. La resta del dia treballo al talleret de mon pare amb el meu germà, reparant carrosseries d'automòbils. Ma mare cus, fa de modista i la meua germana ajuda a casa. Tots plegats treballem molt a canvi de no-res, just per sobreviure, com tantes altres famílies alcoianes.

A casa meua sempre hem parlat tots en valencià. Mon pare no anava a missa. Ningú no feia referència a la política ni a res: hi havia una por immensa.

De xiquet no tinc bons records. Per a mi la religió va ser una tortura que coaccionava la meua llibertat i la meua vida. Tot això fou així fins que vaig créixer i vaig poder sortir-me'n.

En aquest temps ens calia Joan Fuster. Dissortadament, però, encara trigaria uns anys en trobar-lo.

La casa llogada on vivíem tenia una comuna marca Pescadas i una cuina molt petita amb una única aixeta d'aigua. Era un pis de tres claus, fosc i humit: la calefacció encara no s'havia inventat per als pobres. Feia molt de fred i tots teníem prunyons a les mans, als peus i a les orelles. La casa estava ben situada enfront de La Glorieta Primo de Rivera, al carrer de Sant Nicolau per on passen els Reis Mags i els Moros i Cristians, la qual cosa és una gran sort per a un xiquet. És el millor record de la meua infància. Els Reis repartien un ban en valencià ple de faltes d'ortografia. Però jo no ho sabia i m'agradava llegir-lo. Això m'emocionava. I com tantes altres coses tot açò també era mentida.

A poc a poc la cosa va millorant. Canviem de pis mudant-nos a l'Eixample i el talleret va fent-se gran.

Conec un pintor que li diuen Moya i m'ensenya a dibuixar i a pintar del natural. Perquè jo vull ser pintor encara que no tinc temps per a res. Treballo més de dotze hores al dia, i fins i tot el diumenge al matí. Per a nosaltres la setmana “anglesa” encara estava molt lluny.

A casa no hi ha llibres i tampoc veuen amb bons ulls que vulga fer-me pintor, però sóc constant i aprofito cada minut per pintar, llegir i fer coses.

A final del seixanta em presente al concurs que organitza el Centre Excursionista d'Alcoi i guanyo el primer premi de l'Ajuntament d'Alcoi. Això significa un gran estímul per a mi. És el premi més important que mai no em donaran. En els anys següents en guanyo d'altres de caire “provincial”.

Encara no he sentit a parlar de Fuster. Venc el primer quadre per setanta-cinc pessetes. Sóc conscient de ser al mig del desert, aïllat, amb unes grans ganes d'aprendre i lluitar per eixir del pou sec on em trobe.

Vaig venent algun quadret i compre pintures, llibres i una escultura de guix per dibuixar-la.

No pare. La premsa se'n fa ressò dels premis. Tinc unes ganes immenses de pintar. Em plantejo deixar la feina. Tanmateix, com que faig falta, no goso d'anar-me'n de la “societat” familiar. A més a més, el meu germà té un greu accident de cotxe. De moment, cal esperar.

A mitjan 1963 em faig soci del Centre Excursionista d'Alcoi i prenc contacte amb la Secció de Cultura Valenciana. Compré una gramàtica i comence a escriure en català. Ràpidament vaig prenent consciència de què sóc, xerrant amb els amics, escorcollant i llegint una mica.

Assistí al IV Aplec de la Joventut a Bocairent defugint la Guàrdia Civil que ha pres tots els accessos al poble i no deixa passar ningú. En la meua Vespa porte tots els estris de pintar i un quadre. És el 27 d'octubre del 63.

Exactament el dia 3-XII-1963 em compré el llibre *Nosaltres els valencians*. Ara ja fa un temps que conec Joan Fuster. Em parlen d'ell Joan Valls, Jordi Valor i altres. A casa meua, on uns dies més tard entra el primer televisor, tinc un petit estudi. Posteriorment en muntaré un altre -deixat- a Guadalest.

Som l'any 1964. Escolte la poesia de Valls i m'agraden molt les cançons de Raimon. Sent una grandíssima admiració per Joan Fuster. Ell ha sabut dir-me, clar i català, tot allò que jo sentia i no podia explicar.

Faig uns viatges de treball pel nord, i a Madrid veig San Antonio de la Florida.

Després de fer una societat, mon pare, el meu germà i jo, ampliem el talleret que a poc a poc va convertint-se en una empresa rentable. Faig un curset de valencià i conec els poemes d'amor de Xavier Casp, quan encara no s'havia canviat de jaqueta.

No recorde la data de la meua primera visita a Sueca per veure Joan Fuster, però crec que era a les darres del 1964.

El 18 de gener del 1965 inauguro la primera mostra individual sota l'epígraf “Alcoiart-1” que alhora servirà com a presentació pública del Grup Alcoiart.

A Alcoi, per la festa de Sant Antoni, la gent puja a la serra a rostir. En coincidir amb l'exposició el diari

Información va titular aquesta festa així: “La subida a San Antoni Miró”.

“Alcoiart-2” la va fer Mataix i “Alcoiart-3”, Masià i jo en els mesos següents, totes tres es celebraren en el Centre Excursionista d'Alcoi i es caracteritzaven per la seua intenció social.

La nostra pintura és de denúncia i té un clar propòsit d'arribar a la gent. Posem un preu unitari a totes les obres –3.000 pessetes– sense importar el tamany ni res. Volem que es pugui triar lliurement i que siga accessible. És la Primera Campanya Popular al nostre País.

La revista *Serra d'Or* diu del catàleg “Alcoiart-3” que sembla un poema de Joan Brossa. Tant aquest com els anteriors catàlegs d'Alcoiart seran escrits en català o en català i altres idiomes. Això en el 1965 era insòlit.

També Mataix protagonitza l'Operació 500 hores sota terra. Es tanca a la Sima Simarro, prop de la Font Roja, i pinta dins de la cova.

Fem moltes exposicions. Al setembre anem a París i exposem al davant del Sacre Coeur a la vora de Montmartre. És “Alcoiart-9”. El 26 de desembre dine amb Raimon a Bocairent on actua amb els Quatre-Z, dies després enganxem cartells a Alcoi.

El dia 1-I-1966 vaig a Xàtiva, al carrer Blanc a per Raimon. Dorm a casa meua i l'endemà canta al Teatre Calderón d'Alcoi. A benefici dels xiquets discapacitats també fem una subhasta d'art i de pintures al terra davant de l'Ajuntament.

Amb els amics faig pintades amb la consigna: “Valencians unim-nos”. La nit del 16 de febrer de l'any 66 Eliseu Climent ens porta el quitrà i les eines a Alcoi. Al juny visite el Museu de Belles Arts de València, i al juliol viatge a Londres signant un contracte amb la Galeria Woodstock per exposar el 1968. En tornar escric a Joan Fuster que contesta al cap d'uns dies amb data del 22 d'agost.

Al setembre surt el primer llibret monogràfic sobre la meua obra amb textos de diversos autors i uns aforismes de Fuster. A *Serra d'Or*, en el número del mateix mes, Cirici Pellicer diu en el noticiari “Antoni Miró a Alcoi”: “El vivent nucli d'Alcoi, Alcoiart, continua amb vivíssima activitat. Cal anotar-

Al setembre (1968) surt el primer llibret monogràfic sobre la meua obra amb textos de diversos autors i uns aforismes de Fuster. A *Serra d'Or*, en el número del mateix mes, Cirici Pellicer diu en el noticiari “Antoni Miró a Alcoi”: “El vivent nucli d'Alcoi, Alcoiart, continua amb vivíssima activitat. Cal anotar-se l'exposició d'Antoni Miró, uns nus sintètics, gairebé de lèxic àtic, plens de poesia, amb comentaris de Joan Fuster.”

se l'exposició d'Antoni Miró, uns nus sintètics, gairebé de lèxic àtic, plens de poesia, amb comentaris de Joan Fuster.”

El dia 23 de setembre entre a la caserna de Benalua d'Alacant per fer el servei militar obligatori. Em porten a Rabasa. Tres mesos d'instrucció i després a la caserna d'Alcoi amb el Regimiento Vizcaya 21. Passe tota la mili pintant, faig murals i moltes exposicions. Per a mi significa un alliberament acostumat com estava a treballar moltes hores. Fet i fet, encara li dedico al taller familiar mitja jornada.

Parlant d'exèrcit: a Alcoi en tenim des del 1873. Aquest any vingué a prendre la ciutat, que aleshores estava en mans dels treballadors, després de la “Revolució del Petroli” de signe anarquista. L'Ajuntament va construir la caserna per allotjar-lo. Cent anys i escaig més tard se n'ha anat, l'exèrcit.

Em regalen el *Quadern gris*. Fuster em diu que Pla és un gran escriptor encara que siga de dretes.

Llogue un estudi en un mas prop del cementeri d'Acoi. Som l'any 1967. Sempre que Ovidi ve a Alcoi ens trobem al meu estudi amb la colla d'amics per escoltar música i conèixer les seues cançons.

Conec Boix, Heras i Armengol el 29 de març quan expose a València a la Sala de la Premsa. En el catàleg van inclous els aforismes de Fuster. Pinte ceràmiques al Taller de Real Alarcón i estic a l'estudi de Castejon a qui conec de l'any anterior. Vaig al Cercle de Belles Arts.

La visita al Manicomi de Jesús em sorprèn fins al punt de tornar-hi més voltes. Em pose a pintar després del fort impacte que em produí conèixer aquest món. Aprofitant fotografies i dibuixos que realitze allí mateix inicie la sèrie “Els Bojos”.

A l'abril, per primera i única volta ixo amb una esquadra de negres a les Festes de Moros i Cristians d'Alcoi.

Viatge a Conca i veig el Museu d'Art Abstracte el mes de maig.

El dia 18 de juny visite, al matí, amb uns amics, Joan Fuster i parlem molta estona. A Fuster li agraden els nostres plantejaments, la voluntat de transformar la societat, d'incidir en un art compromès, les nostres aspiracions de llibertat són compartides encara que diga: “I això qui ho paga?”; perquè Joan Fuster sap que, ara per ara, nosaltres no estem en venda. Per això ens dóna tota la seua confiança, ens anima i ens empeny.

El 22 d'octubre vaig a El Puig al “VIIIè Aplec de la Joventut del País Valencià”. Estic amb Riba i Alberó. La setmana següent expose a la Casa de Múrcia amb “Alcoiart-18”. Una crítica de J. Ballester comença així: “*Antoni Miró, catalán con vehemencia que le ha llevado a redactar el catálogo de una exposición celebrada en Murcia en el idioma natal...*” Amb tot, el comentari crític és aflagador. La revista *Serra d'Or*, *Presència* i altres mitjans també se'n fan ressò. Fuster, malgrat el seu escepticisme, es solidaritza amablement.

Al novembre parlo seriosament amb el meu germà per tal de deixar el taller quan acabi el servei militar. Expose a Tarragona, Mataró, Alacant i Barcelona.

El 15 de desembre, uns dies més tard que els altres companys, torne la roba de soldat i em donen la cartilla: estic llicenciat. Poc després abandono el taller familiar i per fi puc dir que sóc pintor. Tinc vint-i-tres anys i he esperat aquest moment des que en tenia setze.

Al llarg del 1968 faig murals, moltes exposicions i la sèrie “Vietnam”. Em vincule al PSV. El 14 d'abril dine a Lutxent amb Alfons Roig una de les seues boníssimes paelles fetes amb llenya. En la nostra conversa Fuster sempre està present. Alfons Roig em parlà de Le Corbusier, Kandinsky, González, Leger, Klee i tants d'altres pintors.

El 2 de maig visite, al matí, Joan Fuster. Sempre amb les plantofes, la bata i la cara de sorprès i de son, em diu: “Cristo! No són hores de vindre!” Jo l'entenc molt bé perquè sóc un noctàmbul sense remei com ell. Em recomana que visite a Barcelona la Galeria Gaspar. Diu que puc anar de part seua. No

Tinc 26 anys i la meua admiració per Fuster no fa més que créixer. L'estime i el respecte fervorosament. Per a mi és un savi a qui no vull destorbar fent-li perdre el temps amb mi, encara que sempre que l'he visitat haja estat rebut per ell molt afectuosament.

hi vaig, però. Faig una escultura dedicada a l'obra de Salvador Espriu *La pell de brau* i una altra titulada *Homenatge a Alcoi*. Ovidi ens canta als amics. Organitze "Art del poble per al poble", "Alcoiart-26." Mataix es separa a poc a poc del grup que creix amb altres pintors i l'arquitecte M. Vidal.

A les acaballes d'agost en un viatge a Anglaterra recórrec Dover, Londres, Manchester, Chadderton i Escòcia. De tornada de Londres, conec fent autostop Peter Burke. Ens fem amics i se'n ve amb mi a Alcoi.

En novembre torne a Londres. He passat per Andorra i Perpinyà, i m'agrada que parlen com a Alcoi. El 25 d'aquest mes inaugure a la Woodstock Gallery de Londres Alcoiart-27. Art and Antiques Weekly diu: "*Antoni Miró presumably has a name problem. Like his name sake, he is aggressively catalan...*" El catàleg, amb text d'Ernest Contreras és en català i anglès. Com pot detectar-se per les paraules del crític, els anglesos i els espanyols coixegen tots del mateix peu. A Dover em faig amic de Manfred a l'Hotel Central on pense tornar aviat.

Torne el dia 7 de desembre a Alcoi. El meu germà vol fer papers per quedar-se la meua part del negoci familiar. Al capdavant acabe, pràcticament, cedint-li-la. Ovidi em regala el seu primer disc.

El 16 de gener de 1969 col·loque l'escultura mural *Homenatge als Països Catalans* i a resultes d'això el director del periòdic local *Ciudad* m'amenaça un dia que coincidim tots dos pel carrer Sant Llorenç on es trobava aquest treball. Alexandre Cirici en parla a *Serra d'Or*, d'aquests fets, i Fuster acaba coneixent-los i fent-me costat.

Tot seguit me'n vaig a viure a Dover. El domicili del meu estudi és el 25-Victoria Park. Faig un nou viatge pel nord d'Anglaterra.

Inicie una relació d'onze anys amb Gabi Hauff. Salvador Espriu m'envia les seues atentes notes sempre que rep qualsevol notícia meua. Torne uns dies a Alcoi per festes i tot seguit em desplaça a Marsella i, posteriorment, a París.

De nou a Dover realitze el dibuix *No a la*

pastilla el 10 de maig, i el 22 del mateix mes em pengen el quadre *Pel Centre de l'Aigua* dins del Submarí NMS-Tiptoe de Londres al lloc on estava la reina. A això li dic, matar dos pardals d'un tret.

Els últims dies de maig baixa a París i Barcelona. Porte un quadre per al Saló de Maig al Museu d'Art Modern titulat *Octubre-68-25* que junt amb un altre quadre es quedaran ja sempre al Museu.

Vaig a Alcoi, faig exposicions i treballs. L'Ovidi ve sempre que pot. El 23 de juliol me'n puge a Dover on participe al "Dover Carnival". Expose a Chadderton "Alcoiart-30", "Homenatge als poetes catalans d'avui". A mitjan setembre expose a Dover.

Una setmana més tard incie amb Gabi un viatge de tornada amb les següents etapes: Brussel·les, Köln, Berlín —on veig per primera volta el Mur i em faig membre del Verein Berliner Künstler—, Leipzig-DDR, Munich, Àustria, Suïssa... En arribar a Itàlia visite Milà, Gènova i San Remo. De pas per França, entre a Notre Dame de la Vie i a la porta de la casa de Picasso li deixo una nota de salutació. Ja a Catalunya visite Cirici Pellicer i Salvador Espriu. Estic, com sempre, amb l'Ovidi.

El 13 d'octubre som a Alcoi coincidint amb el "III Cicle de Teatre Actual" que es celebra uns dies més tard. El desembre de l'any 1969 s'exhibeixen tres exposicions meues simultàniament a Alcoi.

El 2 de febrer de l'any següent rep una carta d'Espriu i expose a Elx i Alacant. Tot just un mes després conec Anzo i Aguilera Cerní al Saló de Març. Expose a Xixona a l'abril i viatge a Barcelona. Abans de l'estiu inaugure una exposició a Polop, on passe un temps fent ceràmica i escultura.

El 15 de juliol s'obri a Benidorm "Alcoiart-42", mostra que gaudirà d'un ample ressò. Tanmateix el dia 5 d'agost Información y Turismo em retira dos dibuixos. El seu destí serà l'Audiència Provincial d'Alacant. En aquest moment s'inicia tot un procés que acabaré guanyant després d'un any amb molts problemes.

D'entrada vaig restar en llibertat provisional sota fiança, acusat d'escàndol públic. La fis-

calia diu el 24 de setembre respecte el dibuix *No a la pastilla*: "...es evidentemente pornográfico", i del dibuix "*Fotuts*": "...no es subversivo al no hacer referencia concreta a la política nacional".

Surt una nota a *Primera página* de J. Pérez Benlloch amb un munt de mentides en contra meua. És increïble perquè aquest personatge es feia passar per amic, progressista i esquerrà. Em defensa l'advocat Lluís Berenguer, amic de Contreras, que ho fa gratuïtament i aconsegueix l'absolució.

Tinc 26 anys i la meua admiració per Fuster no fa més que créixer. L'estime i el respecte fervorosament. Per a mi és un savi a qui no vull destorbar fent-li perdre el temps amb mi, encara que sempre que l'he visitat haja estat rebut per ell molt afectuosament.

El dia 15 de setembre a Castelló inaugure la mostra "Alcoiart-44", amb el títol "Homenatge a Joan Fuster". Al dia següent Fuster m'escrui: "Benvolgut Antoni Miró: he rebut els teus papers de l'exposició que em dediques. Moltes gràcies per tot. M'agradaria poder vindre a Castelló i veure la teua obra. A través dels catàlegs i d'alguna nota de premsa —l'incident d'Alacant fa plorar!— vaig seguint la teua activitat però a cegues. Confie que, un dia o altre, tindrè l'oportunitat de veure el treball que ara fas. Cordialment. Joan

PD: En una paret de casa he penjat un gravat teu que he comprat a Tres i Quatre."

Poc després vaig rebre una nota de Salvador Espriu datada, també com la de Fuster, el dia 16 del mateix mes. Diu: "Compti, estimat amic, amb la meua més sincera adhesió al seu homenatge a Joan Fuster. Sempre cordialment al seu afm. Salvador Espriu".